

2020

JAARVERSLAG

verslag van speerpunten en activiteiten

Een goed beheerd
en vitaal buitengebied
in Enschede

STAWEL

Stichting Duurzame
Plattelandontwikkeling
Enschede

Inhoud

1. Stawel algemeen	3
1.1 Introductie	3
1.2 Doelen en uitdagingen	4
1.3 Organisatiestructuur	4
1.4 Bestuur	5
1.5 Consulent.....	6
2. Structurele Projecten	6
2.1. ErfCoach	6
2.2 Loket Buitengebied.....	7
2.3 Buiten in Enschede	7
2.4 Landschapsfonds Enschede.....	8
2.5 Scholenproject.....	9
2.6 Energie Coöperatie Buitengebied Enschede / Coöperatie Enschede Energie	9
2.7 Natura2000.....	10
3. Activiteiten 2020	11
3.1 Visie Landelijk Gebied en Energievisie	11
3.1.1. Visie Landelijk Gebied.....	11
3.1.2 Energievisie.....	14
3.2 Rondleidingen op de boerderij.....	15
3.3 Groene Metropool / Mineral Valley.....	15
3.4 Buurtkringen.....	16
3.5 Leefbaar Platteland	16
3.6 Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP).....	16
3.7 Groen Beraad	16
3.8 Stikstofproblematiek	17
3.9 Diverse initiatieven en ondernomen acties in 2020.....	17
4. Lammerinkswönner – Kantoor Stawel	18
5. Communicatie en PR	19
5.1 Nieuwsbrief	19
5.2 Website	19
5.3 Facebook	19
6. Financieel jaarverslag 2020	19
7. Contact	20

1. Stawel algemeen

1.1 Introductie

Stawel staat voor: Stichting voor Duurzame Plattelandsontwikkeling Enschede. De stichting is sinds 1966 actief in het buitengebied van Enschede. Oorspronkelijk is de stichting opgericht door agrarische belangengroeperingen en de Gemeente Enschede om de agrarische ontwikkeling te ondersteunen. Destijds stond de naam voor Stichting Agrarisch Welzijn. De doelstelling is geleidelijk opgeschoven naar een bredere ontwikkeling van het buitengebied van Enschede.

Stawel geeft uitvoering aan haar doelen door - samen met het bestuur en een consultant - het initiëren en begeleiden van initiatieven en projecten die passen binnen de in de statuten geformuleerde doelstelling:

Zowel de economische, ecologische als de sociale ontwikkeling van het buitengebied van Enschede ondersteunen en stimuleren.

Zo worden bijdrages geleverd aan bedrijfsontwikkelingen, landschapontwikkeling, energie- en duurzaamheidsdoelstellingen en het leggen van verbindingen tussen stad en het buitengebied. Stawel heeft als doelstelling ook in de komende jaren een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid en vitaliteit in het buitengebied van Enschede door onafhankelijk gesprekspartner en klankbord te zijn van bewoners, (agrarische) ondernemers, overheden en de politiek.

In dit verslag wordt een uiteenzetting gegeven van de projecten en activiteiten van Stawel die in 2020 hebben bijgedragen aan de doelstelling.

De speerpunten voor 2020 voor Stawel waren het bevorderen van de relatie Stad-Platteland, het behouden van de regie in het buitengebied, het meedenken over de Visie Landelijk Gebied en het Energievraagstuk.

Opgemerkt dient te worden dat COVID-19 (Coronavirus) een grote stempel heeft gedrukt op het dagelijks leven in 2020. Veel activiteiten en overleggen met diverse organisaties hebben op een alternatieve manier plaats gevonden. Hierdoor zijn er, ondanks de beperkingen voor fysieke bijeenkomsten, grote stappen gezet naar een vitaler buitengebied in Enschede.

1.2 Doelen en uitdagingen

Met een terugtrekkende overheid is de actieve betrokkenheid vanuit de bewoners en ondernemers meer dan ooit actueel. Doelen en uitdagingen voor de toekomst liggen op het vlak om het buitengebied voor alle bewoners van het platteland, maar ook voor de stedeling, leefbaar en vitaal te houden. Actuele thema's dit jaar waren energietransitie, ontwikkelingen rondom het stikstofdossier, omgevingsvisie, duurzaamheidsvraagstukken,

relatie tussen de stad en het platteland, asbest, individuele begeleiding bij vraagstukken op gebied van toekomstgerichte erven, wonen voor jongeren en kringlooplandbouw.

Om deze thema's goed te kunnen inbedden in de omgeving hebben sinds 2017 ook de zeven buurtkringen zitting in het algemeen bestuur.

Stawel fungeert hierbij als spin in het web en kanaliseert de vragen richting gemeente. Dit geeft de gemeente meer kennis, overzicht en kost hen minder tijd. Deze korte lijnen tussen de gemeentelijke

organisatie en de plattelandsbewoners worden door alle partijen als bijzonder waardevol ervaren.

1.3 Organisatiestructuur

In haar onafhankelijke rol vormt Stawel een brug tussen beleidsmakers, beleidsuitvoerders en de boeren en burgers die wonen en werken in het buitengebied van Enschede. De vertegenwoordiging bestaat uit de zeven buurtkringen, LTO afdeling Zuid Twente, Vrouwen van Nu, Plattelandsjongeren en Overijssels Particulier Grondbezit (landgoederen).

Vertegenwoordiging in het bestuur van Stawel vindt plaats door bestuursleden te benoemen die voorgedragen worden door deze verschillende plaatselijke organisaties. Naast deze bestuursleden maakt een ambtelijk adviseur van de gemeente Enschede verbonden aan het bestuur. Het dagelijks bestuur is in handen van de voorzitter, de penningmeester en de secretaris.

Naast het Dagelijks Bestuur is de consulent de drijvende kracht achter de uitvoering van vele projecten.

**Algemeen
Bestuur**

**Dagelijks
Bestuur**

Consulent

1.4 Bestuur

Het bestuur van Stawel is samengesteld uit leden die op hun beurt weer door de onderliggende organisaties zijn voorgedragen. Het dagelijkse bestuur van Stawel houdt zich bezig met de dagelijkse gang van zaken. Zowel het DB als het AB vergadert in principe 6x per jaar. De samenstelling van het bestuur, eind 2020:

Dagelijks Bestuur Stawel:			
Dhr. Gerrit Jan van der Veen	Voorzitter		<i>Aftredend per 31-12-2024</i>
Mevr. Joke Pasman	LTO / Vicevoorzitter/ penningmeester	LTO	<i>Aftredend per 31-12-2020</i>
Dhr. Arjan Stokkers	Algemeen Lid		<i>Aftredend per 31-12-2024</i>
Mevr. Hermieke Voogd	Secretaris		<i>Aftredend per 31-12-2021</i>

Consulent Stawel:			
Dhr. Gerrit Meutstege	Consulent		

Algemeen Bestuur Stawel:			
Dhr. Herald Berenbroek	Buurtkring Broekheurne		<i>Aftredend 31-12-2023</i>
Dhr. Arjun Vijge	Buurtkring Driene		<i>Aftredend 31-12-2021</i>
Dhr. Wilfried Brunink	Buurtkring Boekelo/Rutbeek		<i>Aftredend 31-12-2023</i>
Dhr. Ard Velthuis	Buurtkring Lonneker		<i>Aftredend 31-12-2022</i>
Mevr. Karin Schukkink	LTO Zuid Twente		<i>Aftredend 31-12-2023</i>
Dhr. Hans Leusink	Buurtkring Usselo		<i>Aftredend 31-12-2020</i>
Dhr. Hugo Repelaer van Driel	Overijssels Particulier Grondbezit		<i>Aftredend 31-12-2021</i>
Dhr. Bert Roerink	Buurtkring Esmarke		<i>Aftredend 31-12-2022</i>
Dhr. Herm-Jan Averink	Buurtkring Tweekelo		<i>Aftredend 31-12-2020</i>
Mevr. Irene Meijer	PJO		<i>Aftredend 31-12-2022</i>

Adviserende leden Stawel:			
Dhr. Rolf Oldejans	Gemeente Enschede		

Het jaar 2021 zal het DB zich beraden over de rollen, functies en invulling van taken binnen het bestuur, waardoor de verankering met het platteland nog verder wordt versterkt.

Hierdoor zal Stawel haar rol als representant van het buitengebied nog beter waar weten te maken.

1.5 Consulent

Gerrit Meutstege is als betaalde consulent de dagelijkse drijvende kracht achter Stawel. Hij heeft een sterk netwerk met de partijen in het gebied, de bewoners, de ondernemers, en de ingangen bij gemeente, waterschappen en provincie. Dit maakt het mogelijk om op diverse fronten een signalerende, initiërende, adviserende of faciliterende rol te hebben. Hij neemt deel aan diverse projecten en werkgroepen die zich richten op de ontwikkeling van het buitengebied van Enschede, zoals de Visie Landelijk Gebied met de uitvoeringsagenda en het bijbehorende participatieproces, de Energievisie, het gemeentelijk Loket Buitengebied en als ErfCoach bij individuele erfeigenaren. Al deze werkzaamheden tezamen zorgen voor een werkbelasting van meer dan 1 FTE.

In 2021 zal dan ook gekeken gaan worden hoe en waar ondersteuning kan worden geboden om deze werkbelasting op te vangen.

2. Structurele Projecten

Stawel ondersteunt bij en denkt mee met diverse projecten die een structurele veranderingen beogen in het buitengebied van Enschede.

2.1. ErfCoach

Gerrit Meutstege is per mei 2019 vanuit het Project Toekomstgerichte Erven van de Provincie Overijssel voor 3 dagen per week aangesteld als ErfCoach. Het kerndoel van het project is de erfeigenaren in het landelijk gebied in staat te stellen hun erf structureel te verduurzamen en te bewegen naar een toekomstbestendig erf. Er wordt bij erfeigenaren geïnventariseerd wat de wensen zijn en waar ze vast lopen om stappen te zetten.

De erfcoach biedt perspectief op erven door het helpen van erfeigenaren met het maken van passende keuzes, bepalen van concrete acties en te zetten stappen. Een erfcoach is onafhankelijk en werkt volledig in vertrouwen. De thema's die zoal aan de orde komen tijdens de keukentafelgesprekken zijn te vinden in de infographic hiernaast:

In 2020 heeft Gerrit 141 erfbezoeken afgelegd bij doorontwikkende boeren, stoppende boeren, reeds gestopte boeren en andere erfeigenaren. Daarnaast heeft Gerrit Meutstege onder meer een

cursus Online KringloopCoach gevolgd. Dit was met name tijdens de eerste lockdown periode toen erfbezoeken niet mogelijk waren.

Er is op provinciaal niveau als in Twents verband regelmatig overleg geweest over actuele onderwerpen, casuïstiek, mededelingen en nieuws. Ook organiseert de Provincie regelmatig themabijeenkomsten over bijvoorbeeld stikstof-updates, gerichte opkoopregeling, ondermijning, natuurinclusieve landbouw, kringlooplandbouw, gebiedsgerichte aanpak en duurzame energie.

In september 2020 is er een uitgebreide tussenevaluatie gedaan en naar de statenleden van Overijssel gestuurd. De ErfCoach werd hierin beoordeeld met een 8,7 en het project 'Toekomstgerichte Erven' met een 8,4. Mede op basis van deze evaluatie is het project verlengd tot in ieder geval 31 augustus 2021 en behoudt Gerrit hierin zijn rol als ErfCoach in Enschede.

In het najaar van 2020 is zowel vanuit de provincie een website geopend ten behoeve van het verstrekken van informatie (www.digitaleerfcoach.nl), als ook vanuit de Twentse ErfCoaches ten behoeve van de vindbaarheid. De laatste is mede mogelijk gemaakt door de

deelnemende gemeenten (www.erfcoach.com).

Op lange termijn ziet de Gemeente Enschede vooral mogelijkheden om geldstromen meer te bundelen ten behoeve van een integrale aanpak van het landelijk gebied.

2.2 Loket Buitengebied

De Gemeente Enschede heeft voor de beoordeling van initiatieven en aanvragen vanuit het buitengebied het "Loket Buitengebied" ingesteld.

Dit loket is geen fysieke plek. Regelmatig komen ambtenaren bijeen om vanuit hun eigen discipline aanvragen te beoordelen, afhankelijk van het onderwerp. De consulent van Stawel neemt ook deel aan de vergaderingen van het Loket Buitengebied en heeft hierbij een adviserende rol. Het Loket Buitengebied biedt ook de nodige ambtelijke ondersteuning die eventueel benodigd is naar aanleiding van de keukentafelgesprekken die de consulent als ErfCoach voert. In 2020 heeft de consulent tweewekelijks de vergaderingen van het Loket bijgewoond.

2.3 Buiten in Enschede

Buiten in Enschede is een samenwerkingsverband van ondernemers en particulieren die gevestigd zijn in het buitengebied van Enschede. Dit samenwerkingsverband is op initiatief van Stawel en met medewerking van Gemeente Enschede ontstaan.

Alle deelnemers liggen aan of vlakbij Rondje Enschede. Buiten in Enschede heeft allerlei verschillende deelnemers, waardoor een grote diversiteit aan activiteiten aangeboden wordt. De deelnemers zijn ingedeeld in een aantal categorieën, namelijk: Kunst en

Ambachten, Overnachtingsmogelijkheden, Sport en recreatie, Streekproducten, Tuin en decoratie.

Op initiatief van de gemeente Enschede is Rondje Enschede ontwikkeld: een fiets- en wandelroute door het buitengebied van Enschede.

De consultant van Stawel heeft een verbindende rol en zorgt voor continuïteit van de samenwerking. De deelnemers kunnen nog gebruik maken van de expertise en ondersteuning van het bestuur en de consultant van Stawel als daar behoefte aan is. In 2020 is er aan de route een melktap geopend op Hof Espelo door Wethouder Jurgen van Houdt.

2.4 Landschapsfonds Enschede

Sinds 2008 zet de stichting Landschapsfonds Enschede zich in voor het beheer van het mooie buitengebied van de gemeente Enschede. Uitvoerende werkzaamheden van de stichting worden - op detachingsbasis - verricht door de consultant van Stawel. Gemeente Enschede en provincie Overijssel financieel bijgedragen waardoor langjarig beheer gewaarborgd is.

Om het Enschedese landschap langjarig en duurzaam te stimuleren zijn tot en met 2015 contracten Groene en Blauwe Diensten afgesloten. De eigenaar verplicht zich voor 21 jaar tot het onderhouden en beheren van landschapselementen en in ruil daarvoor krijgt hij jaarlijks een bijdrage in de onkosten die hij daarvoor maakt.

**Landschapsfonds
Enschede**

Werkzaamheden zoals het leggen van contacten met grondeigenaren en voorbereiden van contracten, worden op detachingsbasis verricht door Stawel. Bij de voorbereidingen en controle van werkzaamheden wordt het Landschapsfonds Enschede ondersteund door Stichting Groene en Blauwe diensten Overijssel en Landschap Overijssel.

In 2020 is een aanvraag voor de regeling Streekeigen Landschap ingediend waarbij een Bidbook werd opgesteld in samenwerking met bewoners en ondernemers van Lonneker en haar buitengebied.

Er hebben enkele bestuurswisselingen plaats gevonden: voorzitter Jan Hordijk is opgevolgd door Hans Vaneker. Daarnaast bestaat het bestuur uit Gertjan Lefers, Martine Welman, Marieke Mulder en Jelle Hidma. Het bestuur wil meer aan de weg timmeren en buigt zich komende de tijd op waar ze zich op gaan richten en hoe de samenwerking met partners en gemeente er uit zou moeten zien en welke projecten daaruit voort kunnen komen. Het Landschapsfonds Enschede levert ook een bestuurslid voor het [Collectief Midden Overijssel](#) (CMO), één van de drie collectieven in Overijssel. Via het CMO kunnen grondeigenaren een overeenkomst afsluiten in het kader van de regeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. De opdracht van de collectieven is om gezamenlijk te werken aan een betere kwaliteit van het agrarisch natuurbeheer. Naast de bestuurlijke binding via het

Landschapsfonds heeft consultant Gerrit Meutstege ook de contacten met de uitvoeringsorganisatie van CMO.

2.5 Scholenproject

Elk jaar brengen klassen van basisscholen uit Enschede een bezoek aan een boerenbedrijf. Het gaat om de groepen 5, 6 en 7 (en af en toe groep 8). De werkgroep Scholenproject van Stawel organiseerde dit met ondersteuning van de gemeente Enschede. Het Scholenproject was opgenomen in het aanbod Duurzaamheidseducatie van de gemeente.

Sinds 2019 is de werkgroep Scholenproject aangesloten bij de werkwijze van Kiekeboer'n waar al 25 agrarische bedrijven bij zijn aangesloten.

In 2020 is er sponsoring binnen gehaald om deze nieuwe werkwijze goed op gang te helpen. Een deel wordt vergoed door Stawel en een deel door het Robersfonds.

In een groot deel van 2020 en ook begin 2021 heeft Boerderijeducatie stil gelegen in verband met het coronavirus.

2.6 Energie Coöperatie Buitengebied Enschede / Coöperatie Enschede Energie

ENSCHĒDE ENERGIE ECBE

De besturen van de beide energiecoöperaties (ECBE en CEE) hebben in 2020 besloten om te gaan fuseren met terugwerkende kracht per 1-1-2020. In oktober hebben de afzonderlijke leden tijdens de Algemene Ledenvergaderingen ingestemd met deze fusie. Een goede vertegenwoordiging van het buitengebied wordt door de invulling van het bestuur en de Raad van Commissarissen gewaarborgd. Het bestuur bestaat uit voorzitter Jeroen Jansen, vicevoorzitter Niels van Elk, secretaris Robert Baveld, penningmeester Gert Jan Beimers en de bestuursleden Jan Pipers, Ruud Mulder en Simone Dobbelsteen.

Stawel heeft ten opzichte van de coöperatie een onafhankelijke positie maar wil wel haar steentje bijdragen in de energietransitie. Stimuleren, motiveren en ondersteunen zijn daarin de sleuteltermen. Consultant Gerrit Meutstege is bij het proces betrokken en verzorgt hierbij uitvoerde en adviserende taken. Samen met partners in het buitengebied inventariseert Stawel wat burgers en ondernemers in het buitengebied hieraan bij kunnen en willen dragen.

- RES: Voor komende jaren wordt de Regionale Energie Strategie (RES) en belangrijk item. Elke regio heeft een energiestrategie opgesteld. Het gaat landelijk om 30 regio's, elke regio draagt bij wat men kan. Doelstelling is om in 2030 35 Twh elektriciteit op land op te wekken d.m.v. 3500 grote windturbines of 45.000 ha zonnenveld. Enschede kan op zich nooit 100% duurzaam worden, hiervoor heeft men de regio nodig en zal hiervoor de samenwerking zoeken met omliggende gemeenten. Enschede maakt onderdeel uit van RES Twente. Vanaf 1 maart 2021 start de uitvoeringsfase.

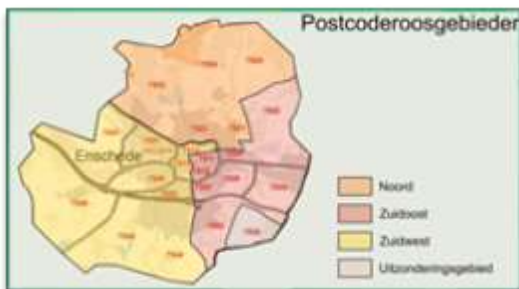
- **Energievisie:** Stawel heeft meegedacht over een Energievisie voor de gemeente Enschede, o.a. door de enquête die in 2018 is gehouden in het buitengebied. De Energievisie draagt mede bij aan het behalen van de doelstellingen uit de RES. De Energievisie (zie 3.1.2) geeft o.a. handvatten en afwegingskaders. De definitieve Energievisie wordt medio 2021 vastgesteld door het college.

Stawel heeft haar visie gegeven op de landbouwkundige consequenties van de aanleg van zonnevelden; uitgangspunt is dat een vitale landbouw ook ruimte nodig heeft.

- **Zonnevelden:** Een meerderheid in de stedelijke commissie stemde voor de aanleg van drie zonnevelden in de Esmarke. De procedure voor aanleg van de zonnevelden heeft vertraging opgelopen vanwege het aangetekende beroep bij de rechtbank. Nieuwe aanvragen voor zonnevelden worden pas in behandeling genomen als de Energievisie vastgesteld is, naar verwachting begin 2021.

- **Zon op dak:** Er wordt gewerkt aan dakprojecten in zowel buitengebied als binnenstedelijk, maar er zijn lange wachttijden m.b.t. aansluiting Enexis. Dakprojecten zijn in de praktijk niet altijd makkelijk haalbaar omdat de constructie van daken op stallen vaak niet voldoende zijn om zonnepanelen te dragen. Gerrit Meutstege heeft gesprekken gevoerd (o.a. met Provincie) om te kijken hoe hier in meegedacht kan worden. Wellicht kan er geld vrij gemaakt worden voor nader onderzoek, of op een

andere manier om te faciliteren dat dakconstructies worden verbeterd: Er zijn inmiddels meer dan 10 dakprojecten ontwikkeld en er staan er nog 12 op de nominatie. SDE is inmiddels niet meer aantrekkelijk voor daken tot 1000 panelen. Daarom wordt voor kleinere daken ingezet op de zogenaamde Postcoderoosregeling.

- **Zon op water en naast wegen:** Er worden ook gesprekken gevoerd met Waterschap en Vitens over wat de mogelijkheden zijn met betrekking tot 'zon op water' en met Rijkswaterstaat over de mogelijkheden met betrekking tot de gebieden langs de snelweg.

2.7 Natura2000

In 2017 zijn de eerste gesprekken gevoerd rondom het Aamsveen. Stawel is gevraagd om deel te nemen als vertegenwoordiger van bewoners en ondernemers in het aanliggende gebied de Esmarke. De voorzitter van Stawel neemt plaats in de Bestuurlijke Advies Groep en de consultant neemt deel aan de overleggen van het projectteam.

De aanleiding voor de eerste gesprekken waren vragen van eigenaren in het gebied over de betekenis van het Beheerplan Aamsveen en de gevolgen daarvan voor hun eigendom. Hierover bestond enige onduidelijkheid. Stawel heeft toen een overleg met de provincie georganiseerd waar de plannen aan direct betrokkenen zijn uitgelegd door een vertegenwoordiger van de provincie.

Alle uitkomsten van onderzoeken zijn inmiddels in kaart gebracht. Ook is in beeld in hoeverre de vernatting belemmerend werkt. In 2020 was het Aamsveen met name in beeld vanwege de stikstofuitstoot waardoor de kritische grens overschreden wordt. De gedeputeerde Gert Harm ten Bolscher heeft zich hiervan op de hoogte gesteld en heeft het gebied op 7 februari samen met Wethouder van Houdt bezocht. Daarnaast is er samen met de Duitse partners een aanvraag voor de Europese subsidieregeling LIFE ingediend. Deze aanvraag is echter niet goed gekeurd. Meer informatie is te vinden op:

<https://www.landschapoverijssel.nl/gebieden/aamsveen/natura2000-proces>

3. Activiteiten 2020

Naast de structurele activiteiten benoemd in hoofdstuk 2, zijn er ook een aantal specifieke activiteiten die in 2020 georganiseerd zijn, ondanks de beperkingen die het Corona-virus meebracht. Vanaf maart 2020 zijn vrijwel alle fysieke bijeenkomsten en evenementen gecancelled. In hoofdstuk 3 volgt een selectie van deze belangrijke gebeurtenissen voor Stawel en activiteiten die Stawel heeft georganiseerd.

3.1 Visie Landelijk Gebied en Energievisie

De gemeente Enschede bereidt een Visie Landelijk Gebied en een Energievisie voor. Daarin geeft de gemeente in hoofdlijnen aan welke ontwikkelingen de gemeente voor ogen staan in het landelijk gebied. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij nieuwe beleidskaders van andere overheden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de transitie in de landbouw naar meer kringloop en meer biodiversiteit. Het zichtjaar voor de op te stellen visies is 2030.

3.1.1. Visie Landelijk Gebied

In 2019 is veel voorwerk verricht wat heeft geleid tot een landbouwanalyse, een onderzoek naar de kwaliteit van het landschap en mogelijkheden voor duurzame energieopwekking.

Deze bouwstenen hebben tezamen met gesprekken met betrokkenen uit het gebied geleid tot een discussienota voor de gemeenteraad. Belangrijk is dat de landbouw nu een duidelijke plek heeft gekregen in het traject dat uiteindelijk moet leiden tot de Energievisie en de Visie op het Landelijk Gebied. Hierbij hebben beide nota's invloed op elkaar, waarbij de Visie Landelijk Gebied leidend moet zijn. Stawel heeft hiervoor mede input geleverd, de Gemeente Enschede heeft dit verwerkt in de Nota van

Uitgangspunten: [Nota-van-uitgangspunten.pdf \(stawel.nl\)](https://www.stawel.nl/Nota-van-uitgangspunten.pdf)

Op 18 en 24 februari 2020 hebben er twee bijeenkomsten plaatsgevonden om de Nota van Uitgangspunten voor de Visie Landelijk Gebied toe te lichten en te toetsen. De eerste werd gehouden bij Savenije in Lonneker en de tweede in het Verenigingsgebouw Usselo. Beide avonden werden goed bezocht, telkens ruim 50 belangstellenden.

Landbouw Enschede:

Van de 163 agrarische bedrijven die binnen de gemeente Enschede zijn gevestigd, zijn er 100 van meer dan 10 ha. Ruim de helft hiervan heeft een melkveebedrijf. Een derde van de agrarische bedrijven in Enschede heeft geen opvolger, een derde heeft dat wel en voor een derde is dat nog niet te zeggen.

Uit de 16 keukentafelgesprekken gehouden in februari 2019 kwam naar voren dat groei van het bedrijf niet een doel op zich is voor veel agrariërs. Veel ondernemers denken over verbreding van het bedrijf. Een groot deel van de agrariërs ziet maatschappelijke opgaven (klimaat, biodiversiteit, landschap) als één van de doelen van het bedrijf. Wel werd aangegeven dat per bedrijf andere keuzes kunnen worden gemaakt. Boer zijn onder de rook van een grote stad biedt kansen.

Na een presentatie van de gemeente over de werkwijze, bedoeling en gevolgen van de Nota is er op interactieve manier gevraagd reactie te geven. De input van beide avonden is omgevormd tot een reactie die vanuit Stawel richting de Gemeente Enschede is gegaan en is toegelicht in de vergadering van de Stedelijke Commissie.

Opvallendste conclusies die voortkwamen uit de bijeenkomsten:

- Wees zuinig op en ontwikkel het unieke kleinschalige landschap rondom Enschede.
- Koester de boeren voor behoud van het landschap en recreatie.
- Help boeren bij ontwikkelen naar nieuwe vormen in de landbouw: zowel bij kringlooplandbouw en natuurinclusief boeren als bij technologische innovaties.
- Als ontwikkelmogelijkheden in de landbouw worden biodiversiteit en optimalisatie van de waterhuishouding als meest kansrijk gezien.

- Om de kwaliteit van het buitengebied te versterken zou de gemeente vooral geld beschikbaar moeten stellen en projecten moeten opstarten.
- Een ErfCoach kan goede verbindingen leggen tussen buitengebied en gemeente.
- Zon op daken is het meest gewenst als het om duurzame energie gaat, maar kijk ook naar andere vormen van energiemaatregelen. Er is geen draagvlak voor zonneparken en weinig draagvlak voor grote windturbines.
- Er is geen ruimte voor nieuwbouwwoningen in het buitengebied.
- Zorg dat het buitengebied van Enschede leefbaar blijft.

In de vergadering van 29 juni heeft de gemeenteraad de Nota van Uitgangspunten vastgesteld. Er is opgeroepen om nog meer aandacht te geven aan de natuur in Enschede. Er is een motie aangenomen om er alles aan te doen om middelen die bijdragen aan “de symbiose van extensieve landbouw, biotoopbeheer, natuur en landgoederen” naar Enschede te halen en er op die manier voor te zorgen dat dit ook een bron van inkomsten kan zijn. Op basis van de uitgangspunten wordt nu gewerkt aan de Visie Landelijk Gebied.

Gerrit Meutstege zit in de kerngroep (onder leiding van Gerbrand Naeff) bij het opstellen van de Visie Landelijk Gebied. Hij heeft een adviserende rol, hij is de verbinder. Hij weet wat de gemeente wil en weet wat er speelt in het buitengebied vanuit zijn onafhankelijke rol. Er is in de loop van 2020 veel tijd besteed aan het aanscherpen van het groeidocument waar met veel mensen aan is gewerkt. Gekeken is vooral of alle thema's (Natuur, Landschap en (reguliere) Landbouw) goed benoemd worden, er geen tegenstrijdigheden in de visie staan en het elkaar moet versterken.

Op 18 november 2020 is er een digitale gemeentelijk bijeenkomst gehouden met presentatie van de hoofdpunten waarbij in 4 groepen per thema (landbouw, groene pijler, rode kwaliteiten en landgoederen) verder gediscussieerd is. De deelsessie Landbouw is geleid door Gerrit Meutstege. De avond is vastgelegd op beeld en hiervan is een compilatie te zien op [YouTube](#). De planning is om de Visie Landelijk Gebied in februari 2021 aan te bieden aan de wethouder.

3.1.2 Energievisie

Na een jaar van overleggen en ophalen van wensen waarbij Stawel haar inbreng heeft gehad, zijn in oktober 2020 de uitgangspunten voor de Energievisie van Enschede door de gemeenteraad vastgesteld: Bij amendement is door de raad gesteld dat elk project minimaal 50% lokale deelname moet hebben via een bestaande lokale coöperatie, waardoor ook minimaal 50% van de revenuen ten goede moet komen van het gebied. Hierbij is het doel dat

voorkomen wordt dat projectontwikkelaars allerlei projecten gaan uitvoeren en het gebied geen regie meer heeft en met lege handen achterblijft. Hierdoor wordt ook gestimuleerd dat bewoners in het gebied gezamenlijk initiatieven ontplooiën. Stawel en de coöperatie Enschede Energie willen gezamenlijk, per buurtkring, het gesprek aangaan. Mochten er initiatieven zijn dan is meesturen mogelijk. Vanuit deze Nota van Uitgangspunten wordt toegewerkt naar ontwerp Energie Visie.

- De visie van Stawel en Enschede Energie, waarbij het participatieproces met een integrale gebiedsgerichte aanpak leidend is, is eind 2020 aangeboden bij de gemeente.
- Boekelo, Usselo en Twykkelo hebben aangegeven in overleg met de gemeente gezamenlijk een convenant af te willen sluiten: een buurtenergieplan. Oproep aan hen is om andere thema's aan de orde te laten komen zoals landbouw, landschap, natuur, biodiversiteit en verdroging. Doel is dat op deze manier een gebiedsgerichte aanpak ontstaat waarbij alle belangen en uitdagingen worden meegenomen.
- In de buurtkring Broekheurne hebben enkele eigenaren de intentie om zonneparken te ontwikkelen. Om te voldoen aan de participatie-eis van de gemeente moet er een gebiedsproces worden opgezet. Er zal samen met de eigenaren, de buurt en de ontwikkelaar gesproken worden over dit participatieproces. Hierbij zal worden gekeken hoe hier een goede oplossing gevonden kan worden voor zowel het verdienmodel van de boer maar dat tegelijkertijd ook gekeken wordt naar hoe de omgeving kan delen in zowel de lasten als de lusten. Om een goed beeld te krijgen zal gesproken worden met alle betrokkenen om te komen tot een 'gebiedsagenda'.
- Stawel wil in samenwerking met haar partners ook graag met andere buurtringen in overleg hoe zij in deze ontwikkelingen staan en of zij kansen en mogelijkheden zien. Daarbij zal meegedacht worden over welke zaken er spelen in een gebied en wordt de gebiedsagenda opgehaald. De Energieopgave zal hier dan deel van uitmaken.
- Volgens de Nota Uitgangspunten Energievisie streeft de gemeente Enschede naar de volgende invulling van haar ambitie: 6 windturbines, 27 ha dakopstelling, 8 ha parkeerterrein en andere binnenstedelijke ruimtes, 20 ha op water, 10 ha langs rijkswegen, 85 ha veldopstelling en nog 5 ha van de totale oppervlakte bij Twence die meetelt voor de Enschedese opgave.

3.2 Rondleidingen op de boerderij

Een aantal melkveebedrijven in de omgeving van Enschede verzorgt tijdens de zomervakanties rondleidingen op het bedrijf. Deze rondleidingen vinden plaats op doordeweekse dagen, 's middags vanaf ongeveer 14:00. Een rondleiding duurt ongeveer anderhalf uur.

2020: Voor het 8e achtereenvolgende jaar organiseerden 6 boerinnen rondom Enschede rondleidingen op hun melkveebedrijf gedurende de zomervakantie. Dit jaar zijn er weer veel bezoekers ontvangen, van jong tot oud, uit de stad en mensen van buitenaf, mensen uit de buurt en vakantiegangers, kortom een zeer divers gezelschap. Iedereen was erg enthousiast. Voor alle kinderen die deelnamen aan de rondleiding, was er een leuk rugzakje met inhoud. De rondleidingen op de boerderij trokken in 2020 ondanks Corona toch 452 bezoekers.

3.3 Groene Metropool / Mineral Valley

Het doel van de Groene Metropool is het zorgen voor een leefbaar en economisch sterk buitengebied in 10 gemeenten in Twente. Stawel is betrokken bij de ontwikkelingen in dit netwerk van bewoners, bedrijven, onderwijs en stichtingen.

Demografische veranderingen, ontwikkelingen in de landbouw en veranderingen in de zorg zijn voorbeelden die leiden tot nieuwe vraagstukken. Daarom hebben de tien gemeenten in Zuidwest Twente, Zone.college, Landschap Overijssel, LTO en de Waterschappen Rijn & IJssel en Vechtstromen het samenwerkingsverband Groene Metropool Twente opgezet.

Mineral Valley richt zich op mogelijkheden voor nieuwe technieken en vernieuwende oplossingen die bijdragen aan een gezonde bodem, duurzame bemesting en het winnen van grondstoffen uit mest en biomassa. Proeftuinen zijn het hart van Mineral Valley Twente. Met de proeftuinen worden nieuwe technieken en werkwijzen voor kringlooplandbouw direct in de praktijk getest. Ook voor buurtkringen kan dit kansen bieden. Daarom denken we na over mogelijke samenwerkingen van partijen in hun omgeving op het gebied van energie, klimaat, biodiversiteit, landbouwtransitie om mee te doen met een proeftuin. Mineral Valley helpt om van idee naar project te komen en heeft een groot netwerk met kennis en ervaring.

In 2020 is gesproken over de bestemmingswijziging van de Usseleres. Het bedrijventerrein wordt hier grotendeels afgewaardeerd naar landbouwgrond en natuur. Met de gemeente is gesproken over het grondbeleid, de manier waarop de bestemming wordt gewijzigd naar agrarisch en de rol die boeren hierin kunnen spelen. Streven is om de Usseleres in te zetten voor de Enschedese landbouw. Gezamenlijk is er zodoende een advies en zienswijze uitgebracht om in de toekomst kringlooplandbouw mogelijk te maken. Met Mineral Valley is gesproken over een proeftuin in dit gebied.

3.4 Buurtkringen

Er is in 2019 en 2020 regelmatig gesproken over de rol van de buurtkringen. Op welke manier kunnen zij het beste meerwaarde bieden? Begin 2020 is er een avond georganiseerd met de buurtkringen om hier meer duidelijkheid over te krijgen. Dit moet nog een vervolg gaan krijgen met concretere acties. De betrokkenheid en inbreng van afgevaardigden in het AB kan bijvoorbeeld gestimuleerd worden door het aandragen van eigen onderwerpen door de buurtkringen, maar ook door de leden van het bestuur op thema's een rol te geven. Gesproken is daarnaast over een excursie naar energiecoöperaties, wijkbudgetten en een gezamenlijke opschoondag. Ook zien enkele buurtkringen en rol voor hen in de Raad voor het Landelijk Gebied als vertegenwoordiging van alle belanghebbenden. Stawel neemt het voortouw om hieraan een vervolg te geven.

3.5 Leefbaar Platteland

Dit programma binnen de Provincie Overijssel biedt subsidieregelingen voor activiteiten die bijdragen aan een toekomstbestendig en leefbaar Overijssels platteland inclusief haar kleine kernen en dorpen. Dit biedt mogelijkheden voor gebieden waar wordt samengewerkt, zoals Stawel met de Buurtkringen. Er is nagedacht om te komen tot een plan waar meer van elkaar geleerd wordt en waarbij de buurtkringen een betere dekking en draagvlak hebben. Hier zou een organisatie- of bestuurskundige een goede inbreng kunnen hebben. Het plan is nog in ontwikkeling.

3.6 Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP)

In het kader van Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland heeft Stawel in samenwerking met Buurtkring Esmarke begin januari 2020 een voorstel ingediend. Een gebiedsgericht project met medewerking van Rijk, Provincie, Waterschap en Gemeenten dat moet komen tot een leefbaar gebied in 2030 waarbij meerdere zaken meespelen: energietransitie, Natura 2000, klimaat, verbreding en toekomstbestendige landbouw. Er zijn 6 projecten geagendeerd. Deze zijn besproken op het IBP Congres Twente in de zomer. Hierin is aangegeven dat er vanuit het ministerie meer experimenteeruimte moet komen voor Twente omdat er veel mogelijk is. In de loop van 2020 is de voortgang rondom het projectvoorstel stil komen te liggen in verband met de personele omstandigheden bij de gemeente Enschede.

3.7 Groen Beraad

Het Groen Beraad is een platform waarbij verschillende organisaties zijn aangesloten. Er is geen status en er zijn geen statuten. Er wordt gesproken en gediscussieerd over verschillende thema's in het buitengebied.

Er is in 2020 overleg geweest tussen verschillende partijen (waaronder Natuur- en Milieuraad) over de gevolgen van de stikstofproblematiek. Ook is er een kennismaking geweest met GroenLinks en is er een bijeenkomst geweest waarbij Jorrit Kiewik een

presentatie heeft gegeven met zijn kijk op de toekomst van de agrarische sector vanuit “[De Nieuwe Boerenfamilie](#)” en vanuit het Slow Food Youth Network (SFYN).

3.8 Stikstofproblematiek

Stawel wil bij alle ontwikkelingen rondom de stikstofproblematiek goed betrokken zijn. Het heeft veel consequenties voor de ontwikkelingen in het buitengebied. Doelstelling is om de stikstofdepositie terug te brengen. De provincie heeft gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak (GGA). Hierbij is de Provincie in 6 gebieden ingedeeld. Enschede valt onder regio Zuidoost Twente en deze regio wordt aangestuurd door twee gebiedsregisseurs: Freerk Dommershuijzen en Jeroen Schuurman. Hun doelstelling is om door middel van gebiedstafels alle belanghebbenden en betrokkenen te spreken en zodoende te komen tot een integraal plan met een uitvoeringsagenda. Gerrit Meutstege wordt als ErfCoach betrokken en op de hoogte gehouden. Ook wordt er gezocht naar een manier waarop dit programma bij kan dragen aan de Gebiedsaanpak uit de Visie Landelijk Gebied.

3.9 Diverse initiatieven en ondernomen acties in 2020

- In de digitale Hemelvaartkerkdienst in Usselo is een uitleg gegeven over waar boeren mee bezig zijn in Coronatijd.
- Er is contact geweest met de Provincie wat er gebeurt met gronden die zijn ingericht als nieuwe natuur. Streven van de provincie is dat deze 22 ha. worden ingeplant met bomen (<https://www.iedereeneenboom.nl/>).
- De subsidie voor de Twentse Landdag 2021 is toegezegd. Of het doorgaat hangt af van corona.
- Eén van de speerpunten in de Nota van Uitgangspunten t.b.v. de Visie Landelijk Gebied is ‘Enschede Landgoedstad’. Het OPG heeft derhalve een inventariserend onderzoek gedaan naar de Enschedese landgoederen en een landgoederenvisie opgesteld. Dit is in samenwerking met gemeente, provincie en Landschap Overijssel. Basisvraag: Wat hebben de landgoederen nodig en wat hebben de landgoederen Enschede te bieden?
- Er is gesproken over betere verdienmodellen voor de boeren. Hierbij wordt onder andere gedacht aan onderhoudswerkzaamheden in het buitengebied, zoals bermonderhoud, meer bij de bewoners, boeren en loonwerkers neer te leggen in plaats van door de Gemeente zelf. Dit kan ook bijdragen aan de biodiversiteit.
- Stawel neemt regelmatig deel aan discussieavonden in Pakhuis Oost. Er is gesproken over een avond met als discussieonderwerp ‘stikstof’ waarbij het thema vanuit verschillende invalshoeken bekeken wordt: natuur, landbouw en politiek. De voorzitter Stawel zou de avond leiden maar uiteindelijk is er voor gekozen om dit door te schuiven naar de toekomst.
- Stawel is in samenspraak met het Landschapsfonds Enschede op enkele plekken in Enschede in overleg met eigenaren begonnen met een proef voor het aanleggen van bloemrijke randen. Met name als het gaat om botanische hooilandranden is succes heel erg afhankelijk van de uitgangssituatie, de voorbereidingen voor het inzaaien en het beheer. De wens is er om te kijken hoe aan uitbreiding (financieel) invulling kan worden gegeven zodat er in het hele buitengebied van deze randen ontstaan.

4. Lammerinkswönner – Kantoor Stawel

Per 1 juli 2018 is het kantoor van Stawel gehuisvest in het “Lammerinkswönner” in het Ledeboerpark. Op het 50-jarig jubileum van Stawel in 2016 is de sleutel van deze boerderij (een zogenaamd “Lös Hoes”) symbolisch overhandigd door de wethouder van Agteren. Er zijn afspraken gemaakt over het gebruik van de gebouwen en de samenwerking tussen Stawel, Boerderij de Viermarken, Zone.college en de gemeente. Dit is bekrachtigd in een overeenkomst met daaraan gekoppeld een zogenaamd “Beslisdocument”

Vanaf 2019 is gezocht naar de juiste samenwerkingsvorm in het gebied, ook om de exploitatie nodig voor de huur van het Lammerinkswönner en de andere opstallen sluitend te krijgen. De huur was voor 2 jaar (tot 2021) geborgd door de gemeente. Eind 2019 is men tot de conclusie gekomen dat een vereniging van alle betrokken organisaties een juiste vorm is.

In 2020 is toegewerkt naar de oprichting van “Vereniging ‘Wageler Samen” onder meer om samen de exploitatie rond te kunnen zetten. De statuten zijn opgesteld en de inschrijving is geregeld per 26 oktober 2020. Leden naast Stawel zijn:

Stichting Landgoed Het Wageler;

Zone.college;

Bijenvereniging, afdeling Enschede;

St. Boerderij “De Viermarken”;

IVN, afdeling Enschede;

Parkcommissie Ledeboerpark.

De 7 afzonderlijke verenigingen en stichtingen betalen een symbolisch contributiebedrag. De gebouwen blijven eigendom van de Gemeente. Het huurbedrag wordt door de gemeente intern verrekend. De Viermarken blijft werkzaamheden in het gebied en verzorging van de dieren uitvoeren.

In 2020 is het Ledeboerpark uitgeroepen tot één van de mooiste parken van de wereld, de Green Flag Award. Een opsteker voor alle vrijwilligers die bijdragen om dit zo te houden en een stimulans om het park en de omgeving nog meer op de kaart te zetten.

Mede daarom zullen projecten worden opgezet ten bate van de verbinding van de stad met het platteland. Ook bevordering van de biodiversiteit, educatie, ondersteuning van het landschapsbeheer en onderhoud blijven belangrijke pijlers die ook voor Stawel van meerwaarde zijn. Binnen de Vereniging was een vrijwilliger actief die via Stawel een arbeidsovereenkomst heeft gekregen. Zij verzorgt de coördinatie van de educatieve activiteiten. Ook voor 2021 is gezorgd voor budget zodat zij betaald kan worden en ondersteunende werkzaamheden kan blijven uitvoeren. Daarnaast is het streven om in 2021 met steun van de gemeente een gebiedscoördinator aan de slag te hebben die bezig gaat met een uitvoeringsprogramma voor het gebied Het Wageler/Ledeboerpark.

5. Communicatie en PR

5.1 Nieuwsbrief

Stawel communiceert op diverse manieren over het werk dat zij uitvoert. De bekendste en oudste vorm is de nieuwsbrief Ons Orgaan. Deze heeft in 2020 haar 54^e jaargang. Het verschijnt maandelijks en wordt digitaal verzonden. Het is een nieuwsbrief waarin alle bewoners van het Enschede Platteland op de hoogte worden gehouden van wat er speelt en leeft in het buitengebied. Diverse verenigingen leveren hiervoor kopij aan.

5.2 Website

Stawel heeft een eigen website met nieuws, informatie over de stichting, alle digitale versies van de nieuwsbrief Ons Orgaan, lopende projecten, informatie van de zeven buurtkringen, evenementen en foto's.

5.3 Facebook

Sinds begin 2018 heeft Stawel ook Facebook-account waarop activiteiten en nieuws wordt gedeeld. Ook in 2020 is hier informatie op gedeeld, hetzij wat minder dan andere jaren in verband met het Coronavirus.

6. Financieel jaarverslag 2020

Het bestuur van Stawel laat elk jaar een jaarrekening opstellen door de accountant. Deze geeft dan een zogenaamde 'samenstellingsverklaring' af. Hieronder is een verkorte weergave van het boekjaar 2020.

VERKORTE WINST- EN VERLIESREKENING	2020
Inkomsten	
Subsidie gemeente Enschede	€ 49.999,-
Bijdrage Robersfonds	€ 6.000,-
Facturatie uren consultant	€ 68.760,-
Overige inkomsten	€ 10.010,-
Uitgaven	
Salaris	€ 64.547,-
Sociale lasten	€ 12.125,-
Pensioenlasten	€ 12.276,-
Overige personeelskosten	€ 8.502,-
Secretariaat en algemeen	€ 14.053,-
Overige kosten	€ 13.616,-
Resultaat 2020	€ 9.650,-

Het resultaat 2020 wordt toegevoegd aan de reserve van Stawel. Het bestuur van Stawel gaat zich in 2021 beraden over de inzet van de reserve ten behoeve inzet extra mankracht.

7. Contact

Bestuur Stawel

Secretariaat:
Gerrit Meutstege
Postbus 10060
7504 PB Enschede

mobiel: 06 51372588
telefoon: 053 4317 588
email: info@stawel.nl